

Anonymizované znenie

Preklad

C-454/19 – 1

Vec C-454/19

Návrh na začatie prejudiciálneho konania

Dátum podania:

14. jún 2019

Vnútroštátny súd:

Amtsgericht Heilbronn

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

11. jún 2019

Obžalovaná:

ZW

[omissis]

Amtsgericht Heilbronn
(Okresný súd v Heilbrone, Nemecko)

Uznesenie

V trestnom konaní vedenom proti

ZW,

[omissis], vydatá, štátna príslušnosť: rumunská, bytom [v] [omissis] Heilbrone

[omissis]

[omissis] za trestný čin únosu maloletej osoby v spolupáchateľstve

Amtsgericht Heilbronn (Okresný súd Heilbron) [omissis] rozhodol:

1. Konanie sa [omissis] prerušuje do rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie.
2. Súdnemu dvoru Európskej únie sa v súlade s článkom 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie predkladá žiadosť o poskytnutie výkladu k týmto otázkam:
 - a) Má sa európske primárne a/alebo sekundárne právo, v tomto konaní najmä smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES, v zmysle rozsiahleho práva občana Únie voľne sa pohybovať a zdržiavať v rámci územia členských štátov, vykladať tak, že sa vzťahuje aj na vnútroštátne trestnoprávne ustanovenia?
 - b) V prípade kladnej odpovede na túto otázku: Bráni výklad európskeho primárneho a/alebo sekundárneho práva uplatneniu vnútroštátneho trestnoprávneho ustanovenia, na základe ktorého sa má potrestať odňatie dieťaťa a jeho opatrovníkovi a jeho zadržiavanie v zahraničí [,] ak toto ustanovenie nerozlišuje, či ide o štáty Európskej únie alebo tretie krajiny?

Odôvodnenie:

A. Predmet konania vo veci samej

- 1 Konanie vo veci samej sa týka otázky, či § 235 ods.2 bod 2 nemeckého Strafgesetzbuch (Trestný zákonník) odporuje právnej úprave voľného pohybu pracovníkov, najmä smernici 2004/38/ES a právu občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa (článok 2 bod 2 smernice

2

Anonymizované znenie

2004/38/ES) v rámci územia členských štátov (článok 1 smernice 2004/38/ES), ktoré táto smernica upravuje, ako aj zásade rovnakého zaobchádzania podľa článku 24 ods. 1 smernice 2004/38/ES a preto sa vzhľadom na prednosť práva Únie viac nesmie uplatniť v konaní pred vnútroštátnym súdom.

B. Skutkové okolnosti konania vo veci samej

2 1. Životný príbeh obžalovanej ZW, matky AW

Obžalovaná ZW [omissis] narodená v [omissis] Rumunsku [omissis] a [omissis] v [omissis] Rumunsku naroden[ý] QN sú rodičmi nemanželského dieťaťa AW, ktoré sa narodilo [omissis] v [omissis] Rumunsku. Obžalovaná ZW strávila prvý rok po narodení jej syna AW v Rumunsku. Potom uvidela možnosť vybudovať si v Nemecku ekonomické zázemie pre seba a svojho syna. Aby sa na to pripravila, vycestovala do Nemecka najskôr sama. Jej syn ostal počas tohto obdobia sám v Rumunsku u krstnej matky, ktorá sa oňho starala a opatrovala ho. Od roku 2009 pracovala obžalovaná ZW prechodne ako povinne sociálne poistený pracovník pre agentúry dočasného zamestnávania, ktoré ju zamestnávali ako upratovačku v škôlke, v domove dôchodcov a v nemocnici. Na dobu určitú pracovala na čiastočný pracovný úväzok a čiastočne bola tiež nezamestnaná, avšak neskôr sa zaregistrovala na úrade práce ako uchádzač o zamestnanie. Keď sa v roku 2009 stabilizovala jej zárobková situácia, vzala si žalovaná ZW svojho syna AW k sebe do Nemecka.

3 2. Životný príbeh QN, otca AW

Otec dieťaťa QN pôvodne v Rumunsku navštevoval nemeckú školu. Trávil opakovane čas u svojich rodinných príslušníkov v Karlsruhe. Cieľom pobytov QN v Nemecku bolo zároveň privyrobiť si. V súčasnosti žije QN opäť v Rumunsku, kde si s tamojšími príjmami dokáže zabezpečiť po ekonomickej stránke dobrú životnú úroveň.

4 3. Situácia syna AW

Podľa rumunského právneho poriadku majú obaja (dlhodobo rozídení) rodičia právo na starostlivosť o AW. V období, keď AW navštevoval v Nemecku škôlku, dochádzalo k porušeniu pravidiel, ktoré napokon viedli k ustanoveniu sociálno-pedagogickej rodinnej pomoci s cieľom podporiť výchovné schopnosti obžalovanej ZW, pracovať na jednotnom výchovnom prístupe a podporiť rodinu pri vybavovaní formálnych náležitostí. Toto opatrenie však aj napriek všetkému napokon situáciu nedokázalo zlepšiť.

5 V roku 2012 pricestovala obžalovaná ZW so svojim synom za jeho otcom QN žijúcim v Rumunsku, pretože bolo potrebné vystaviť nový pas a chýbali podklady. Keď sa AW v septembri 2012 vrátil, objavili sa opäť problémy so správaním a preto ho v marci 2013 so súhlasom obžalovanej Jugendamt (Úrad starostlivosti o mládež, Nemecko) umiestnil do zariadenia na pomoc maloletým osobám v Bad Friedrichshalle neďaleko bydliska matky v Heilbrone. Otec „aj napriek jeho vôli“

napokon po telefonáte s Úradom starostlivosti o mládež s takýmto postupom súhlasil dovtedy, kým sa rozhodne vziať si svojho syna späť k sebe.

- 6 Uznesením Amtsgericht Heilbronn (Okresný súd Heilbronn) zo 14. novembra 2014 bolo obom rodičom odňaté právo rozhodovať o mieste pobytu ich syna AW, právo žiadať o opatrenia na pomoc maloletému, ako aj právo na sociálne dávky pre ich syna, právo zúčastňovať sa na plánovaní úkonov starostlivosti a zdravotného poistenia. Práva, ktoré boli rodičom odňaté, sa v rámci inštitútu kolízneho opatrovníctva preniesli najskôr na Landratsamt – Kreisjugendamt – Heilbronn (Okresný úrad – Obvodný úrad starostlivosti o mládež – Heilbronn, Nemecko). AW bol po neúspešnom umiestnení do zariadenia starostlivosti o maloletých v Bad Friedrichshalle umiestnený do zariadenia vo Westerwalde, kde dieťa nebolo možné usmerniť rovnako, ako ani v akomkoľvek inom zariadení starostlivosti o mládež v núdzi, a preto bol AW napokon so súhlasom Okresného úradu – Obvodný úrad starostlivosti o mládež – Heilbronn opäť vrátený do domácnosti k svojej matke. Podaním z 3. augusta 2017 požiadal v tom čase príslušný Úrad starostlivosti o mládež v Heilbronne o vrátenie rodičovských práv matke dieťaťa. K tomuto úkonu z doposiaľ nejasných príčin nedošlo.
- 7 Medzitým vzal QN na začiatku decembra 2017 svojho syna po návšteve obžalovanej ZW s jej súhlasom so sebou späť do Rumunska, kde odvtedy žije spolu so svojim synom. Nie je zatiaľ jasné, či obžalovaná súhlasila s tým, aby QN so svojim synom odcestoval do Rumunska dlhodobo alebo len do Vianoc 2017. Úrad starostlivosti o mládež v Heilbronne nebol o tejto skutočnosti informovaný, rovnako ako medzičasom zodpovedný kolízny opatrovník, ktorému aj naďalej prináležal výkon stále odňatých práv. Posledný uvedený pracovník podal z dôvodu odvedenia dieťaťa do Rumunska trestné oznámenie na oboch rodičov za „únos maloletého“, keď ho ZW informovala o premiestnení dieťaťa do Rumunska.
- 8 4. Skutok, ktorý je predmetom obžaloby

Obžalovanej sa v súčasnosti kladú za vinu tieto skutkové okolnosti:

„Obvinená a jej manžel, s ktorým dlhodobo žije oddelene, sa 9. decembra 2017 dohodli, že ich spoločný 12 ročný syn AW, ktorému bol rozhodnutím Amtsgericht Heilbronn (Okresný súd Heilbronn) ustanovený kolízny opatrovník, za ktorého bol určený Kreisjugendamt Montabaur (Okresný úrad starostlivosti o mládež v Montabaure, Nemecko), okrem iného aj čo sa týka práva rozhodovať o mieste pobytu maloletého, sa viac nebude zdržiavať v Heilbronne, ale bude žiť u svojho otca v Rumunsku. V rámci splnenia tejto dohody bol AW úmyselne v rozpore s právom Okresného úradu starostlivosti o mládež v Montabaure na určenie miesta pobytu maloletého, odvedený svojimi rodičmi do Rumunska, kde odvtedy žije.“

- 9 C. Právny rámec

Vyššie uvedený skutkový stav by napĺňal znaky skutkovej podstaty trestného činu únosu maloletých osôb v spolupáchateľstve podľa § 235 ods. 2 bodu 2, § 25 ods. 2 Trestného zákonníka.

10 § 235 Trestného zákonníka má nižšie uvedené znenie, pričom relevantné časti sú zvýraznené:

„§ 235 Únos maloletých osôb

(1) Trestom odňatia slobody až do piatich rokov alebo peňažnou pokutou sa potrestá ten, kto

1. osobu mladšiu ako osemnásť rokov násilím, bezprávnou vyhrážkou alebo l'sťou alebo,

2. dieťa, ak nie je jeho rodinným príslušníkom, unesie alebo odníme rodičom, jednému z rodičov, poručníkovi alebo opatrovníkovi.

(2) Rovnako sa potrestá ten, kto dieťa jeho rodičom, jednému z rodičov, poručníkovi alebo opatrovníkovi

1. unesie, s cieľom premiestniť ho do zahraničia alebo

2. ho zadržiava v zahraničí po tom, čo tam dieťa odviezol alebo tam dieťa dobrovoľne odcestovalo[.]

(3) V prípadoch uvedených v odseku 1, bode 2 a odseku 2 bode 1 sa potrestá aj pokus o spáchanie trestného činu.

(4) Trest odňatia slobody od jedného do desať rokov sa uloží, ak páchatel'

1. svojim konaním vystaví obeť nebezpečenstvu smrti, vážnej ujmy na zdraví alebo závažnej ujmy na telesnom alebo duševnom vývoji alebo

2. sa skutku dopustí za odplatu alebo s úmyslom obohatiť seba alebo tretiu osobu.

(5) Ak páchatel' spôsobí svojim konaním smrť obete, dolná hranica trestu odňatia slobody je najmenej tri roky.

(6) V menej závažných prípadoch podľa odseku 4 sa uloží trest odňatia slobody od šiestich mesiacov do piatich rokov a v menej závažných prípadoch podľa odseku 5 trest odňatia slobody od jedného roka do desiatich rokov.

(7) Trestné stíhanie v prípade únosu maloletých osôb sa v prípadoch podľa odsekov 1 až 3 začne len na návrh okrem prípadov, ak orgán činný v trestnom konaní z osobitných dôvodov verejného záujmu na vedení trestného konania usúdi, že je potrebné postupovať z úradnej povinnosti.“

11 Spáchanie trestného činu v spolupáchateľstve, v rámci ktorého sa uplatňuje princíp podielu zavinenia na spáchanom skutku, je upravené v § 25 ods. 2 Trestného zákonníka.

12 § 25 Trestného zákonníka má nižšie uvedené znenie, pričom relevantné časti sú zvýraznené:

„§ 25 Osoba páchatel'a

(1) Ako páchatel' sa potrestá ten, kto sa trestného činu dopustí sám alebo na to použije inú osobu.

(2) Ak viaceré osoby spáchajú trestný čin spoločne, potrestá sa každá z nich ako páchatel' (spolupáchatelia).“

13 D. Relevantnosť prejudiciálnych otázok pre rozhodnutie vo veci

Neuplatniteľnosť § 235 StGB môže vyplynúť len z nesúlady § 235 Trestného zákonníka s primárnym a/alebo sekundárnym právom Únie, pričom sa vychádza z prednostného uplatňovania posledných uvedených právnych predpisov. Amtsgericht Heilbronn (Okresný súd Heilbronn) považuje za potrebné predložiť Súdnemu dvoru Európskej únie v rámci prejudiciálneho konania návrh podľa článku 267 ods. 1 písm. a) a b), pretože výklad európskeho práva má rozhodujúci význam pre uplatniteľnosť vnútroštátneho (trestno) právneho ustanovenia.

14 D. Vysvetlenie prejudiciálnych otázok

Podľa vnútroštátneho súdu nie je trestné ustanovenie, ktoré sa má uplatniť, predovšetkým zlučiteľné so smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES a preto ho z dôvodu prednosti práva Únie nemožno uplatniť. Smernica 2004/38/ES upravuje právo občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať na území členských štátov. V zmysle odôvodnenia predstavuje voľný pohyb osôb jednu zo základných slobôd vnútorného trhu, ktorý tvorí priestor bez vnútorných hraníc, a v ktorom sa zaručuje výkon tejto slobody v súlade s ustanoveniami Zmluvy.

15 Dve nižšie uvedené hľadiská by mohli odporovať zlučiteľnosti vnútroštátneho trestnoprávneho predpisu so smernicou 2004/38/ES:

16 1. Podľa článku 4 smernice 2004/38/ES majú všetci občania Únie s platným preukazom totožnosti alebo pasom a ich rodinní príslušníci, ktorí nie sú štátnymi príslušníkmi členského štátu a ktorí majú platný pas, právo opustiť územie členského štátu, aby odcestovali do iného členského štátu.

17 Na dieťa AW, ktoré je rumunským občanom a synom ZW a QN, ktorí sú obaja rumunskí štátni príslušníci, sa v súlade s článkom 3 v spojení s článkom 2 vzťahuje ochrana poskytovaná smernicou 2004/38/ES.

- 18 Podľa článku 4 má teda AW právo opustiť územie členského štátu, konkrétne Spolkovej republiky Nemecko a založiť si svoje bydlisko u svojho otca vo svojej rodnej krajine v Rumunsku. Podľa odôvodnenia 11, z ktorého sa vychádzalo pri prijímaní smernice, zmluva udeľuje základné a osobné právo na pobyt v inom členskom štáte občanom Únie priamo a nezávisí od ich splnenia administratívnych postupov.
- 19 Uplatnenie vnútroštátneho trestnoprávneho ustanovenia § 235 v relevantnom znení odseku 1 a odseku 2 bodu 2 pre toto konanie by znamenalo, že obžalovaná ZW a/alebo otec dieťaťa QN by mohli svojho syna AW (v prípade skutkových okolností v prejednávanej veci) beztrestne odňať kolíznemu opatrovníkovi, kým by neopustili územie Spolkovej republiky Nemecko. Akonáhle by však odviekli svojho syna do iného členského štátu Európskej únie a v tomto členskom štáte ho zadržovali bez súhlasu kolízneho opatrovníka, naplnia znaky skutkovej podstaty trestného činu, hoci tak tieto osoby, ako aj ich syn majú podľa článku 4 smernice 2004/38/ES právo opustiť členský štát Európskej únie.
- 20 Trestnoprávne ustanovenie § 235 by malo ešte väčší dosah. Podľa odseku 2 bodu 1 by ZW spáchala trestný čin už vtedy, ak by so svojim synom AW bez výslovného súhlasu kolízneho opatrovníka, ktorý bol sčasti dlhodobo nedostupný, vstúpila na územie iného členského štátu Únie za účelom návštevy alebo dovolenky. Cestovanie s dieťaťom v rámci Nemecka by však nespadlo do skutkovej podstaty trestného činu.
- 21 Hlavná myšlienka trestnej zodpovednosti upravenej v § 235 StGB spočíva v tom, že dieťa z iného kultúrneho zázemia nemožno priviesť späť vôbec alebo len s veľkými ťažkosťami [*omissis*]. Tieto dôvody podľa vnútroštátneho súdu neplatia práve v rámci Európskej únie, pretože deti možno v takomto prípade navrátiť bez väčších ťažkostí v súlade s ustanoveniami nariadenia Brusel IIa, pričom nejde o cudzie kultúrne zázemie. Nariadenie upravuje všeobecnú povinnosť uznávania a výkonu rozsudkov vo veciach starostlivosti a styku s maloletými v iných členských štátoch EÚ (články 21 a 28).
- 22 Trestnoprávne ustanovenie § 235 obmedzuje voľný pohyb občanov Únie, pretože spolu s odňatím rodičovských práv k dieťaťu *de facto* zároveň strácajú aj právo na voľný pohyb, ak nechcú prísť o svoj blízky vzťah s dieťaťom, ktorý im zaručuje článok 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života). Administratívne náklady, ktoré môžu vzniknúť v súvislosti s vrátením dieťaťa z územia Únie (náklady na vykonávanie konanie v inom členskom štáte Európskej únie) nie sú podľa názoru súdu natoľko podstatné, že by mohli odôvodniť obmedzenie práva na voľný pohyb. Za určitých okolností totiž môže byť omnoho ľahšie vrátiť oficiálne zaregistrované dieťa (miesto pobytu AW u jeho otca je v tomto konaní dokonca známe) z iného štátu Únie, ako vypátrať dieťa, ktoré sa s jedným z rodičov stratilo na území Spolkovej republiky Nemecko. V žiadnom prípade neodôvodňujú (prípadné) administratívne náklady rozdielne zaobchádzanie v prípade, ak sa dieťa stratí na území Spolkovej republiky Nemecko na jednej

strane a na druhej strane, ak sa stratí na území Európskej únie v rozsahu, v akom možno [*omissis*] len druhý z uvedených skutkov stíhať ako trestný čin.

- 23 Zatiaľ čo sa nemeckí rodičia nemeckého dieťaťa beztrešne pohybujú v prostredí, ktoré je pre nich (po sociálnej a geografickej stránke) prirodzené a môžu si slobodne vybrať miesto svojho bydliska, majú byť rumunskí rodičia rumunského dieťaťa narodeného v Rumunsku trestne zodpovední v prípade, ak sa s dieťaťom presťahujú do Rumunska a ako miesto svojho bydliska si vyberú krajinu svojho pôvodu, z ktorej pochádzajú. Dôvody pre takéto rozlišovanie nie sú jednoznačné, keďže v práve Európskej únie je upravená možnosť vrátenia dieťaťa v ktoromkoľvek momente. V prejednávanej veci ďalej platí, že doteraz zjavne nebolo potrebné zabezpečiť bezodkladný návrat dieťaťa a telefonický kontakt medzi kolíznym opatrovníkom a AW je nepochybne možný aj v Rumunsku, ako členskom štáte Únie.
- 24 Zásah do práva na voľný pohyb občanov Únie, ktorý vyplýva z § 235 StGB, preto nemožno považovať za odôvodnený.
- 25 2. Podľa článku 24 ods. 1 smernice 2004/38/ES, ktorý upravuje rovnaké zaobchádzanie, využívajú všetci občania Únie, ktorí sa na základe tejto smernice zdržiavajú na území hostiteľského členského štátu, rovnaké zaobchádzanie ako so štátnymi príslušníkmi tohto členského štátu v rámci pôsobnosti zmluvy. Výhoda tohto práva sa rozširuje na rodinných príslušníkov, ktorí nie sú štátnymi príslušníkmi členského štátu a ktorí majú právo pobytu alebo právo trvalého pobytu.
- 26 Aj táto zásada rovnakého zaobchádzania by v prípade paušalizovanej právnej úpravy mohla byť porušená, ako možno názorne ukázať na nižšie uvedenom príklade: ak by sa nemecká štátna príslušníčka v situácii obžalovanej ZW podieľala na návrate spoločného dieťaťa k otcovi do jeho (v takomto prípade samozrejme nemeckého) rodného regiónu, ktorý v tomto mieste stále alebo opäť žije, nedopustila by sa trestného činu ani vtedy, ak by sa nové bydlisko nachádzalo tisíc kilometrov od miesta doterajšieho bydliska v inej spolkovej krajine. Na rozdiel od toho sa občan Únie podľa § 235 dopustí trestného činu, ak svoje dieťa za rovnakých okolností odvedie do vlasti, ktorá sa obvykle nachádza v inom členskom štáte Európskej únie. Diskriminácia občana Únie sa prejaví najmä v tom, že tento občan sa (za okolností v prejednávanej veci) môže dopustiť trestného činu už vtedy, ak svoje dieťa dlhodobo odvedie napríklad len niekoľko kilometrov od mesta Kehl cez v súčasnosti neviditeľnú nemecko-francúzsku hranicu do svojho rodného mesta v Štrasburgu, kým nemecký otec sa nedopustí trestného činu ani vtedy, ak svoje dieťa natrvalo odvedie do svojho (nemeckého) rodného mesta, ktoré je stonásobne vzdialenejšie.
- 27 Trestnoprávne ustanovenie, ktoré bližšie nerozlišuje, nezaobchádza s občanom Únie v konečnom dôsledku rovnako, ako so štátnym príslušníkom členského štátu [,] ale naopak ako so štátnym príslušníkom akejkoľvek tretej krajiny, ktorá sa

nachádza na opačnom konci sveta a s ktorou neexistujú nijaké vzťahy v oblasti medzinárodnej právnej spolupráce.

- 28 Súd preto žiada Súdny dvor Európskej únie, aby rozhodol, či ustanovenie § 235 nemeckého Trestného zákonníka, ktoré nerozlišuje medzi územím Európskej únie a územím tretích krajín, odporuje primárnemu a/alebo sekundárnemu európskemu právu.
- 29 Súd tiež žiada, aby Súdny dvor rozhodol, či má takéto porušenie za následok neuplatniteľnosť vnútroštátneho trestného ustanovenia.

Od oboch uvedených otázok závisí rozhodnutie v uvedenom trestnom konaní, pretože najmä v prípade, ak by nemohla vzniknúť trestná zodpovednosť podľa § 235 ods. 1, by ZW musela byť v prípade neuplatniteľnosti § 235 ods. 2 zbavená obžaloby.

[omissis]

PRACOVNÝ DOKUMENT